

*Vizualna hiperprodukcija lahko ima tudi pozitiven učinek, saj tiste, ki si želijo vstopiti na področje avtorske fotografije, prisili, da veliko bolj temeljito razmislijo o možnosti preseganja uveljavljenih praks,« je dejal Dejan Sluga. FOTO JOŽE SUHADOLNIK

300.000 kilometrov na sekundo v času in prostoru

Dejan Sluga Njegova fotografska galerija Photon z izpostavama v Ljubljani in na Dunaju letos praznuje dvajseto obletnico ustanovitve

Oktober 2003 je s veliko otvoritveno razstavo začela delovati Galerija Photon kot prva zasebna fotografska galerija pri nas. Dejan Sluga, direktor in programski vodja galerije, je najprej imel razstavne projekte v svojem stanovanju v nekdanjem objektu Xumi, zdaj pa ob ljubljanski kazični galeriji vodi tudi istoimensko na Dunaju, ob tem je prišel na večini pomembnejših evropskih fotografskih sejmov in festivalov.

PETER RAK

Dvajset let morda ni visoka obletnica za galerijo, v slovenskih razmerah brez delujočega trga in s specializacijo za fotografijo, ki je precej zapostavljena, pa se zdi to zelo soliden jubilej. Morda številka ni tako pomembna, ne nazadnje nimamo edini, ki delujemo na tem področju, pomembnejša je vsestina. V dvajsetih letih je za nami intenzivno in zgodnje delovanje na področju fotografije, in to ne zgolj v Ljubljani, temveč tudi v širšem evropskem in svetovnem merilu, glede na to se mi včasih zdi, da smo v Galeriji Photon v slugu fotona resnično potovali 300.000 kilometrov na sekundo v času in prostoru.

Tako kot na splošno na področju vizualne umetnosti tudi na področju fotografije velja načelo, da cveti tisoč cvetov, najrazličnejši pristopi soobstajajo.

Je pa bilo zadnjih dvajset let za fotografijo zares prelomnih, naj gre za obseg produkcije, njen položaj, status, načine percipcije ali tehnične karakteristike. Nedvomno. Predvsem v zahodni Evropi in ZDA se kaže izjemni napredek, preostale države pa prav tako pokušajo iti v korak s takimi trendi. To se kaže tako v razširjeni mreži institucij, različnih centrov, muzejev, galerij, sejmov in festivalov kot na področju izobraževanja, saj se ustanavljajo vedno nove šole, oddelki in katedre. Tukaj je še svetovni trg umetnin, na katerem fotografija pridobiva pozicije, ki jih zadnjič, resda pa ni povod

tako, tudi pri nas na tem področju še zaslužimo. Potencialna institucionalizacija je povezana tudi s aktualnim trenutkom, ko so številni nekoč nestaljši zartzi v preteklost, zdaj se, da smo sredi vseprijateljske investiture zgodovine in umetnosti. Priča smo tudi do zdaj neznanemu fenomenu muzejkega zbiranja artefaktov aktualnih dogodkov, čeprav brez časovne distance nihče ne more vedeti, kakšno bo njihova realna historična vrednost.

Muzeji in galerije so v določenem smislu res v fazi prevziranja svoje vloge in poslanstva, likovna oziroma vizualna umetnost je morda v nekem vakuumu, zato smo res priča skoraj histerični potrebi, da se je aktualnost zgodovini. Morda je vsekakor v tem, da se v današnjem času v kulturo in umetnost vtrka ogromno denarja, še nikoli do zdaj ta sektor ni imel toliko finančnih sredstev. Zato naravnost misli, da je treba nemudoma polniti dolej, da ne bi morda česa zamudili ali da nas ne bi kdo drug prehitel pri potencialno zanimivem dogopku ali družbenem procesu. Vendar se mi zdi, da je fotografija izrazita iz tej trendov in sociokulturnih fenomenov, vaju v tem delu Evrope.

Kar se tiče trendov, se na področju fotografije likovništvo menja, vstopa je v ogroženo stanje, estetski perfekcionizem in ekskluzivnost motiva, drugič formalni eksperiment, pa spet estetska naključnost in tranzitornega s poudarki na vsakdanjem, pogosto banalnem. Tako kot na splošno na področju vizualne umetnosti tudi na področju fotografije velja načelo, da cveti tisoč cvetov, najrazličnejši pristopi soobstajajo. Morda lahko v nekem trenutku galerije, sejni in vplivne publikacije naključno določeno estetsko smer ali favorizirajo formalni modus določenih avtorjev, vendar nihče več ne more formirati in vzdrževati določene smeri, ki bi se obdržala vsaj določeno obdobje. Do konca dvajsetega stoletja si lahko tem trendom še nekoliko sledi, zdaj torejve homogenosti ni več, kar seveda ni nujno slabo. Še zlasti pri mlajših avtorjih je res izjemno veliko podob, ki bi si sodile v kategorijo tako imenovane poetike vsakdanjega življenja, gre za specifične intimne, osebnostne ali družinske albume, kar je nedvo-

mislo povezano z objavljanjem fotografij na družbenih omrežjih.

Teh ne moremo povsem sprejeti, saj posredno in neposredno vplivajo na fotografsko produkcijo. Lahko imajo tudi pozitiven učinek, saj tiste, ki si želijo vstopiti na področje avtorske fotografije, prisili, da veliko bolj temeljito razmislijo o možnosti preseganja uveljavljenih praks. Vsak poskusa najti svoj avtorski izraz. Ronda pa hiperprodukcija podoči prek družbenih medijev nedvomno vpliva na kolektivno nezavedno, zlasti pri tistih, ki so šele na začetku fotografske poti.

Vključno s potenciranim ekskluzivizmom? Ekshibicionizem seveda hodi z roko v roki z uporabo družbenih medijev. Nekateri se sklicevajo na to, da gre za demokratizacijo fotografije, kot je do zdaj le nimajo pomeni, vsi smo opremljeni s takimi ali drugačnimi fotoaparatami oziroma kamero in produkcijo podobne, mogoče prodira tudi v umetniški praks. Velik del sodobne fotografije predstavljajo primeri iz vsakdanjega življenja, kar je verjetno povezano z vseprijateljsko negotovostjo, o čemer več mislo prav prepričani, zato se omejujemo na realnost in

V današnjem svetu spektakla pogosto pogrešamo tiho zadržanost, in kadar naltitno nanjo, nas vedno znova nanduši, saj omogoča kontemplacijo in magične trenutke ob obisku razstave.

materialnost domačega okolja, v katerem poskušamo ostaniti lastno eksistenco.

Številni, tudi Vilém Flusser s knjigo *o filozofiji fotografije*, opozarjajo na pogubnost umetlerstva in naivne rabe fotografije. Morda so tovrstne kritike deloma upravičene, vendar smo danes priča tudi izjemnemu revalu analogni fotografije, kar se kaže tako pri prodaji fotoaparatorov, opreme in filmov kot na novih festivalih, ki so specializirani za analogni fotografijo, skratka, tukaj imamo celo paleto ustvarjalnih praks, ki se medsebojno dopolnjujejo. V velikem vzponu je tudi tako imenovana venshalarna fotografija, ki ima svojo specifično

vrednost, kot galeristi, kuratorji in član različnih žirij dobivamo vse več del, ki jih lahko uvrstimo v ta segment. Kar se mi zdi pomembno del produkcije. Kar se tiče tehnologije in obvladovanja metreja fotografije, smo na presečišču, del, ki so narejena z mobilnimi telefoni ter digitalnimi in klasičnimi analognimi fotoaparat. Če vse to združimo z računalniškimi orodji, lahko velikekrat doblimo presledki.

Uporaba računalniških orodij, vse tja do umetne inteligence, lahko dodatno načne avro objektivnosti, ki naj bi bila fotografiji imanentna, četudi je objektivnost seveda vedno pogojena z osebnimi afinitetami, intencami in subjektivizmom avtorja. Tako kot raspihli v umetnosti gredo tudi v fotografiji zadnje svoje pot, nas, galeriste in kuratorje, objektivnost pri umetniški fotografiji ne zanima, zanimata nas imaginacija in sposobnost konstruiranja novih vizualnih horizontov. Najbolj legitimna težnja pa je projiciranje nalaga notranjega sveta v zunanjeja, iskane različne poetike pri teh krilanjih.

Smo res je vse videti, slišati, prebrati? Ne, nismo, tudi moštosti in potenciali sodobne fotografije so nedvomno potrpejajo. Drugačn pravila seveda veljajo za doku-

mentarno fotografijo, pri kateri so modifikacije in s tem potencialne manipulacije neuporabljive. Kot gledalec dokumentarnih posnetkov ne morem privoliti v posoge v dispozitiv realnosti, vendar tudi tukaj na nas vplivajo različni pristopi, od spletnih vizualnih zapisov in venshalnostnih flowov do dokumentarnega filma, ki ni vedno objektivni ali poskusa narediti trenutno je bolj resnično, ko z različnimi pripravi vpliva na gledalceva čutila. Med bolj evidentnimi tovrstnimi avtorji je nedvomno Michael Moore.

Zame je največji užitek odkrivanje opusov avtorjev, ki so bodisi ostali neznani širši javnosti bodisi so iz različnih razlogov pozabljeni. Takšnih je še posebej veliko prav na področju fotografije.

Kat je dejal Diane Arbus, je fotografija brezobzirna, saj predstavljajo v sasebi slika. Tudi tukaj se pojavljajo uprimebe, družba v realni ali domnevi zaščiti posameznika postavlja vse več omejitev. Na tem področju se je položaj res opremil. Vsi vemo, kakšno so bile preference Diane Arbus, to so bili posamezniki in skupine na margini. Danes bi se hitro spvali z očrki o vojeizmu in nadlogovanju, hitro bi lahko padle tudi tulbe, da ne govorimo o fotografiranju mladoletnikov, kar je bila še pred nekaj desetletji ustajena praksa.

Kakšnega Davida Hamiltona bi danes hitro omejevali? Zagotovo. Sicer pa za fotografija ni nujno, da se poskusa preleviti v antropologijo ali sociologijo, veliko motivov ostaja relevantnih, zadolgo portretiranje bo vedno pomembna tema. Srečujem veliko fotografov in fotografij, med njimi so različne osebnosti, številni so zadržani, nekateri tudi opazno introvertirani, se raznašajo še vedno drži rek le style c'est l'homme. V današnjem svetu spektakla pogosto pogrešamo tovrstno tiho zadržanost, in kadar naltitno nanjo, nas vedno znova

navduši, saj omogoča kontemplacijo in magične trenutke ob obisku razstave.

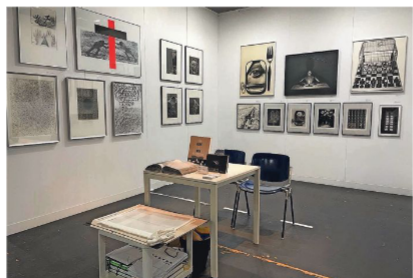
Ob ljubljanski galeriji je tukaj še vala istoimenska dunajska. Verjetno je pozicioniranje obeh v mednarodnih krogih različno? Ilaga je še dvajset let v Ljubljani, ob številnih razstavnih projektih smo tukaj trinajst let organizirali festival Fotemilijem. Ljubljana na je izjemno propulzivno in konkurenčno mesto, v katerem je tudi na področju fotografije veliko protagonisti. Seveda je Dunaj v tem pogledu še veliko večji izraz, zelo si je treba prizadevati za vidnost, da se opazijo strokovna javnost, mediji in občinstvo. Nedvomno pa Photon Vienna veliko pripomore k naši mednarodni prepoznavnosti, ko se predstavitvo na sejni, ima galerija s današnjim imenom veliko večji odmev.

Zelo ste aktivni tudi v Budimpešti.

Mednarodna prestolnica je pomembno kulturno središče, ki ga žal mnogi neopazveno podcenjuje. Še zlasti na področju fotografije imajo izjemno institucionalno mrežo muzejev in galerij, če omenim zgolj Center Roberta Cape. Nilo fotografije ali Muzej fotografije, zdaj ob Donatu raste nova muzejska stavba. V Photonu smo bili med pobudniki festivala Art Photo Budapest, največjega tovrstnega v tem delu Evrope. Sem tudi član upravnega odbora mednarodnega umetniškega sejma Art Market Budapest, na katerem je vse bolj v ospredju fotografija. Ob tem moram poudariti, da je na območju medreje in vzhodne Evrope oziroma na teritoriji Vilegrajke skupine čutili veliko večjo povezanost kot z zahodnimi državami, sodelovanje ne samo s Madžarsko, temveč tudi s Poljsko, Češko, Slovaško in Komunije, je izjemno, očrto so nam skupi določeni zgodovinski spemini, pa tudi način organiziranja in infrastrukture, ki ima še vedno svoje specifične.

V tem smislu bi bilo optimalno nekoliko spremeniti fokus. Številni izjemni ustvarjalci na področju vizualne umetnosti, vključno s fotografijo, tudi tri desetletja po padcu železne zavese ostajajo neznani.

Zame je največji užitek odkrivanje opusov avtorjev, ki so bodisi ostali neznani širši javnosti bodisi so iz različnih razlogov pozabljeni. Takšnih je še posebej veliko prav na področju fotografije.

Galerija Photon se redno udeležuje velikih fotografskih sejmov in festivalov. Lani so med drugim imeli svojo stojnico v Baslu. FOTO PROMOCIJSKO GRADIVO

